

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
СЕЛЕКЦІЙНО-ГЕНЕТИЧНИЙ ІНСТИТУТ – НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
НАСІННЄЗНАВСТВА ТА СОРТОВИВЧЕННЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Заступник директора
наукової роботи

Файт В.І.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ НАУКИ

СТУПІНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	доктор філософії (назва ступеня вищої освіти)
РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	третій (освітньо-науковий) рівень (назва рівня вищої освіти)
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	20 Аграрні науки та продовольство (шифр та назва галузі знань)
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	201 Агрономія (код та найменування спеціальності)
ОСВІТНЬО-НАУКОВА ПРОГРАМА	«Селекція і насінництво сільськогосподарських культур» (назва освітньої програми)

Робоча програма «Філософія науки» для здобувачів третього (доктор філософії) рівня вищої освіти, галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство, спеціальність 201 Агрономія, освітньо-наукова програма «Селекція і насінництво сільськогосподарських культур»

Розробник: Оксана ЧЕБАН, кандидат філософських наук

Робочу програму розглянуто і схвалено на засіданні відділу селекції та насінництва пшениці СГІ – НЦНС (випускова кафедра), методичної комісії інституту, затверджено рішенням вченої ради СГІ – НЦНС, протокол засідання № 5 від 26 травня 2021 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти здобувача	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: <u>20 Аграрні науки та продовольство</u>	Обов'язкова	
	Спеціальність: <u>201 Агрономія</u>		
Модулів – 2	Освітньо-наукова програма: <u>«Селекція і насінництво сільськогосподарських культур»</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання ____		Семестр	
Загальна кількість годин - 120		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи здобувача – 8	Рівень вищої освіти: <u>третій (освітньо-науковий) рівень</u>	30 год	10 год
		Практичні, семінарські	
		30 год	6 год
		Самостійна робота	
		60 год	104 год
		Індивідуальні завдання:	
-	-		
Вид контролю: екзамен			

Примітка

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 60/60

для заочної форми навчання 16/104

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення навчальної дисципліни: філософія науки як галузь філософського знання, її проблематика в рамках світової та вітчизняної філософської думки, актуальні проблеми філософії науки та філософські аспекти розвитку сучасних наукових парадигм та наукової методології.

Метою дисципліни є формування у здобувачів наукового ступеня «доктор філософії» (PhD) розуміння основних напрямків розвитку, парадигма актуальних проблем сучасної філософії науки; ознайомлення здобувачів з інноваційними стратегічними напрямами та підходами у науковій методології.

Завдання дисципліни полягає у набутті здобувачами наукового ступеня «доктор філософії» (PhD) знань про своєрідність сучасної наукової картини світу, історичний характер та критерії наукового знання, особливості наукової аргументації та наукову культуру, аксіологічні та етичні орієнтири як окремого науковця так і всієї наукової спільноти на різних етапах історичного розвитку науки та суспільства. Вивчення «Філософії науки» формує вміння окреслювати дослідницьке поле та методологію авторського наукового дослідження у відповідності до сучасної парадигми наукового знання та сприяє розвитку комунікативних навичок у здобувачів наукового ступеня «доктор філософії» (PhD).

У результаті вивчення курсу здобувач повинен:

знати: основні аспекти буття науки, особливості та критерії наукового знання, основні типи наукової раціональності, функції науки й функції філософії у науковому пізнанні; світоглядні та соціокультурні передумови виникнення науки, періодизацію науки, основні періоди розвитку науки та особливості буття й розвитку сучасної науки; передумови виникнення та особливості розвитку філософії науки в XIX столітті основні ідеї та причини прихильності природознавців XIX ст. до теоретико-методологічних напрацювань представників «другого» позитивізму, особливості формування методології гуманітарного знання у неокантіанстві, специфіку логічного аналізу мовних форм знання у неопозитивізмі, причини виникнення та основні методологічні програми представників постпозитивізму; рівні пізнання та основні види знання, структуру та форми наукового пізнання, природу та типи наукових революцій; відмінність між методом, методологією та методикою, специфіку філософсько-методологічного аналізу науки, функції загальнонаукової методології пізнання; основні закони логіки та їхнє методологічне значення, види та своєрідність аргументації, структуру та види доведень; основні проблеми філософії техніки та особливості розвитку інформаційного суспільства; підстави моралі, ціннісні орієнтації сучасної науки та основні положення Етичного кодексу вченого України.

вміти: працювати з першоджерелами, швидко обробляти великі масиви інформації, використовувати філософську рефлексію для формування власної наукової світоглядної парадигми; розпізнавати науку й пара науку,

раціональне та наукове знання; визначати ідеали та норми класичної, некласичної та постнекласичної науки; розрізняти емпіричний та теоретичний рівень наукового пізнання та відповідні їм форми; визначати методи емпіричного дослідження (спостереження, опис, вимірювання, експеримент) та теоретичного дослідження (ідеалізація, формалізація, уявний експеримент, гіпотетико-дедуктивний метод), застосовувати правила побудови наукових визначень, загальнонаукові та конкретно-наукові методи пізнання у науковій діяльності; вести аргументовані наукові дискусії та відстоювати власну позицію, давати оригінальну авторську оцінку явищам і подіям наукового життя; оцінювати процеси соціальної, економічної, політичної та інших сторін життя сучасного суспільства.

3. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Е	Програмні компетенції	
1	Інтегральні компетенції (ІК)	<p>ІК01 Здатність розв'язувати наукові задачі та проблеми, включно з прийняттям рішень щодо відбору даних та вибору методів досліджень для вивчення агрономічних наук (відповідно до спеціалізації селекція і насінництво) з використанням комплексу міждисциплінарних знань та проведенням власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне і практичне значення та інтегруються у світовий науковий простір через публікації.</p>
2	Загальні компетенції (універсальні) (ЗК)	<p>ЗК02 Здатність до цілісного викладу основних проблем філософії на рівні об'єктивного, ідеологічно незаангажованого сучасного бачення.</p> <p>ЗК03 Здатність приймати обґрунтовані рішення, планувати і здійснювати комплексні дослідження на сучасному рівні з використанням новітніх інформаційних і комунікаційних технологій на основі цілісного системного наукового світогляду з використанням знань в області історії і філософії науки.</p> <p>ЗК04 Креативність, здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК10 Дотримання норм наукової етики та академічної доброчесності, авторського і суміжних прав інтелектуальної власності.</p>
3	Фахові (спеціальні) компетенції (ФК)	<p>ФК10 Здатність брати участь у критичному діалозі, наукових дискусіях на міжнародному рівні, відстоювати власну позицію, до прояву ініціативи щодо впровадження у виробництво результатів дисертаційного дослідження.</p>

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ (ПРН)

ПРН02 <i>Знання</i> основних проблем філософії на рівні об'єктивного, ідеологічно незаангажованого сучасного бачення, <i>вміння</i> цілісного викладу основних проблем філософії.
ПРН13 <i>Вміння та навички</i> вільно спілкуватись в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою у відповідній галузі наукової та/або професійної діяльності.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								
	денна форма					заочна форма			
	усього	у тому числі				усього	у тому числі		
		лек	сем	мкр	с.р		лек	сем	ср
Модуль 1									
Змістовий модуль 1. Епістемологія наукового знання									
Тема 1. Наука як соціальне явище	10	2	2		6	10	2		8
Тема 2. Генезис науки та основні стадії її історичної еволюції	14	4	4		6	12			12
Тема 3. Філософія науки як спеціальна філософська дисципліна	8	2	2		4	11	2	1	8
Тема 4. Епістемологія, її сутність і проблемне поле	8	2	2		4	9		1	8
Тема 5. Етика в науковій діяльності	8	2	2		4	8			8
Разом за змістовим модулем 1	48	12	12		24	50	4	2	44
Модуль 2									
Змістовий модуль 2. Методологія наукової діяльності									
Тема 6. Наукове пізнання: зміст, особливості та методологічні засади	16	4	4		8	12	2		10
Тема 7. Філософська методологія та методи наукового пізнання	14	4	4		6	12	2		10
Тема 8. Наука як тип раціональності. Сучасні проблеми раціональності в філософії науки	14	4	4		6	12		2	10
Тема 9. Істина в науковому пізнанні та її критерії.	10	2	2		6	12		2	10
Тема 10. Сучасне бачення наукою та філософією змісту, структури та функцій знання	8	2	2		4	12	2		10
Тема 11. Творчість у пізнанні та діяльності вченого	10	2	2		6	10			10
Разом за змістовим модулем 2	72	18	18		36	70	6	4	60
Усього годин	120	30	30		60	120	10	6	104

5. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Епістемологія наукового знання

Тема 1. Наука як соціальне явище

Наука як складне системне явище, що потребує філософського осмислення. Діахронний та синхронний аспекти буття науки. Функції науки. Етос науки. Наука як діяльність. Наука як об'єкт полідисциплінарного вивчення. Роль науки в життєдіяльності суспільства.

Особливості сучасної науки. Вплив техніки і новітніх технологій на всі сфери життєдіяльності соціуму. Позитивні та негативні наслідки науково-технічного прогресу. Особливості детермінації сучасної науки. Наука як феномен техногенної цивілізації. Ідеї синергетики, глобального еволюціонізму і ноосфери в контексті сучасного наукового пізнання. Проблема реальності /предмета пізнання/ в сучасній науці. Зміна характеру об'єкта і суб'єкта пізнання. Специфіка поняттєво-категорійного апарату сучасної науки. Проблема неоднозначності світоглядних інтерпретацій новітніх досягнень науки. Наука і глобальні проблеми. Шляхи вирішення глобальних проблем сучасності.

Тема 2. Генезис науки та основні стадії її історичної еволюції

Становлення філософського світогляду та виникнення науки у стародавньому світі. Антична цивілізація як осередок розвитку науки. Властивості наукового пізнання: підпорядкованість єдиному принципу, закону; системний характер знання; логічна послідовність; підтверджуваність фактами тощо. Система наук у античному світі. Теологічний контекст розвитку наукового мислення в середні віки. Поява перших європейських університетів. Гуманістична спрямованість наукового пізнання доби Відродження. Основні досягнення натурфілософії – творчість М.Коперника, Дж. Бруно, Г.Галілея.

Світоглядні засади наукової революції 16-17 ст. Формування новочасової науки. Становлення класичного ідеалу наукової раціональності. Емпіризм та раціоналізм. Індуктивний метод Ф.Бекона. Картезіанська методологія пізнання. Наукова програма І.Ньютона.

Специфіка механістичного природознавства 17 ст. Культ розуму, пропаганда науки та освіти у добу Просвітництва. Інституціональна організація науки. Наука як професійна діяльність.

Еволюційні ідеї в біології 19 ст. Теорія походження видів Ч. Дарвіна. Наукові відкриття у фізиці кінця 19- початку 20 ст. Створення квантово-релятивістської фізики.

Гуманітарні науки та суспільствознавство 20- початку 21 ст. Специфіка постнекласичної науки. Поява Великої науки у 20 ст. Зміни у системі наукової комунікації. Наукові революції як «точки біфуркації» в розвитку знання. Типи наукових революцій: глобальна, комплексна, науковотехнічна. Три глобальні наукові революції. Нелінійність росту наукового знання.

Наука в контексті сучасної цивілізації. Сцієнтизм та антисцієнтизм. Наука та паранаука. Комп'ютеризація науки, її проблеми та наслідки.

Тема 3. Філософія науки як спеціальна філософська дисципліна

Предмет філософії науки, етапи її розвитку. Основні функції філософії в науковому пізнанні. Позитивізм як основна течія філософії науки. Еволюція позитивізму. Класична наука XVIII-XIX століть. Роль Просвітництва в розвитку науки. Позитивістська традиція в філософії науки: класичний позитивізм і емпіріокритицизм. Проблемне поле та принципові положення

логічного позитивізму та постпозитивізму. Критичний раціоналізм Карла Поппера. Наукові, методологічні та філософські витоки постпозитивізму. Основні принципи і проблематика постпозитивізму. Мислителі постпозитивного напрямку: Томас Кун, Імре Лакатос, Джеральд Холтон, Пол Фейєрабенд. Проблема включення нових теоретичних уявлень в культуру. Основні концепції сучасної філософії науки.

Тема 4. Епістемологія, її сутність і проблемне поле

Предмет епістемології як філософської дисципліни. Функції епістемології. Взаємозв'язок філософського і конкретнонаукового дослідження процесу пізнання. Співвідношення епістемології та інших розділів філософського знання. Єдність та відмінність понять «гносеологія», «теорія пізнання», «епістемологія». Відношення пізнання до об'єктивної реальності, пізнання як відображення дійсності, природа об'єкта і суб'єкта пізнання, пізнання як процес, особливості наукового пізнання, його форми і рівні, природа істини – основні проблеми епістемології. Відношення епістемології до пізнання буденного, релігійного, художнього, наукового.

Класична епістемологія. Зміна предметного поля епістемології в процесі її історичного розвитку. Основні гносеологічні ідеї античної філософії. Філософське вчення про пізнання в епоху середньовіччя. Передумови виникнення епістемології як окремого розділу філософії.

Некласична епістемологія. Проблемне поле еволюційної епістемології, її теоретичні джерела. Проблема існування загальних структур свідомості і пізнання. Інтерпретація пізнавальної активності суб'єкта як еволюційно-адаптивного процесу. Концепція епістемологічного еволюціонізму К.Поппера. Еволюціоністська інтерпретація науки як розв'язання проблем в умовах гносеологічної конкуренції (І.Лакатос, С.Тулмін).

Критичний аналіз епістемологічних концепцій, які заперечують здатність людини пізнати істину. Особливості розвитку епістемології в сучасних умовах.

Тема 5. Етика в науковій діяльності

Етика як наука про мораль. Різновиди етики. Ціннісна та етична система суспільства. Моральний вибір і моральна відповідальність.

Основний зміст процесів гуманізації та гуманітаризації сучасної науки. Феномен людиномірності науки. Аксиологія науки. Вплив постмодерністської науки на зміну світоглядних орієнтацій. Особливості сучасної наукової картини світу. Наука і суспільний прогрес. Сцієнтистсько-антисцієнтистська оцінка сучасної науки.

Етичні проблеми сучасної науки. Криза ідеалу ціннісно-нейтрального наукового дослідження. Цінності науки та ціннісні орієнтації вченого. Професійна і соціальна відповідальність ученого. Свобода вибору та свобода наукового пошуку. Складні моральні рішення у науковій діяльності.

Етичні кодекси та етичні організаційні структури. Етичний кодекс ученого України. Моральні та правові регулятори розвитку науки. Морально-етичні проблеми авторства та співавторства.

Тема 6. Наукове пізнання: зміст, особливості та методологічні засади

Пізнання як відображення об'єктивної реальності. Сутність відображення і генеза його форм. Структура пізнавального процесу. Різноманітність форм пізнання, їх взаємозв'язок.

Сфера пізнання як середовище виникнення методології. Методологія як система принципів і способів організації теоретичної та практичної діяльності. Методологічний плюралізм сучасного наукового пізнання. Фундаментальні і прикладні дослідження. Особливості природничо-наукового і гуманітарного пізнання, тенденції їх інтеграції.

Об'єкт і предмет наукового дослідження. Загальнологічні процедури наукового знання. Принцип єдності історичного і логічного. Сходження від абстрактного до конкретного у науковому пізнанні. Основні поняття логіки наукового дослідження. Загальнонаукові принципи пізнання.

Поняття об'єкта і суб'єкта пізнання, їх практична і теоретична опосередкованість. Предметно-практичні, соціо-культурні і логіко-гносеологічні засади процесу пізнання. Пізнавальний інтерес і пізнавальна мотивація. Комунікативні аспекти пізнавальної діяльності.

Тема 7. Філософська методологія та методи наукового пізнання

Філософська методологія: класичні (діалектика, метафізика) та некласичні (синергетика, феноменологія, негативна діалектика) концепції. Діалектика, як система знань про розвиток і метод пізнання. Закони, принципи, категорії діалектики та їх методологічне значення. Пізнавальне значення процедур абстрагування, узагальнення, аналізу, синтезу, індукції, дедукції.

Поняття емпіричного і теоретичного рівнів пізнання, їх співвідносність і критерії розрізнення. Дилема «фактуалізм-теоретизм». Практичні основи єдності емпіричного і теоретичного пізнання. Спостереження, експеримент, опис, вимірювання як методи емпіричного пізнання. Формалізація, ідеалізація, моделювання як методи теоретичного пізнання.

Науковий факт, проблема, ідея та гіпотеза, закон, концепція, теорія як форми наукового пізнання. Поняття наукового факту у природничих і гуманітарних науках. Співвідношення факту і теорії у природознавстві. Сутність гіпотетико-дедуктивного методу пізнання. Теоретичне опосередкування фактів. Закон і теорія. Структура і функції теорії. Визначення та їх роль у формуванні наукової термінології. Основні правила визначення. Теоретизація сучасної науки. Проблема матеріалізації теоретичного знання.

Тема 8. Наука як тип раціональності. Сучасні проблеми раціональності в філософії науки

Проблема наукової раціональності в філософії науки. Раціональність як здатність упорядковувати сприйняття світу. Раціональне пізнання і його форми (поняття, судження, умовивід). Єдність та відмінність чуттєвого і раціонального. Рефлексія і раціональність. Раціональне і його типи. Розсудкова та розумова раціональність.

Ірраціональне та інтуїтивне в пізнанні. Інтуїція і логіка. Чуттєва і раціональна інтуїція. Позараціональний досвід пізнання: інтуїтивне, містичне, релігійне, екзистенційне знання. Архетипи, їх природа і роль у процесі пізнання. Науковий і позанауковий ірраціоналізм. Філософський ірраціоналізм.

Наука як особливий тип раціональності. Зміна типів наукової раціональності: класична, некласична, постнекласична. Постмодернізм у філософії науки. Характерні риси науковості: системність, відтворюваність, детермінованість, доступність для узагальнень та передбачень, проблемність, верифікованість, критичність, орієнтація на практику. Проблема критеріїв наукової істини. Критерії науковості як результат історичного розвитку науки та культури.

Тема 9. Істина в науковому пізнанні та її критерії

Філософське розуміння істини як відповідності змісту мислення реальності. Істина як процес відображення об'єкта у формах діяльності суб'єкта. Залежність істини від способів її отримання. Об'єктивність істини та діалектика відносної та абсолютної істини. Конкретність істини. Істина і заблудження. Істина наукова і позанаукова. Істина як фундаментальна характеристика людського буття: світоглядні, логічні, гносеологічні, ціннісні, праксеологічні аспекти істини. Проблема сутності істини та її критеріїв в: кореспондентській теорії істини /Арістотель/, когерентній теорії істини /Бленшард/, семантичній теорії істини /Тарський/, прагматичній теорії істини /Пірс, Джемс/, екзистенційній теорії істини /Гайдеггер, Сартр/.

Критичний аналіз догматизму, конвенціоналізму, релятивізму у поглядах на істину. Проблема істини в соціогуманітарному пізнанні. Плюралізація істини в сучасних умовах. Суспільно-історична практика як визначальний критерій істинності знання.

Тема 10. Сучасне бачення наукою та філософією змісту, структури та функцій знання

Специфіка поняття «знання». Зміст знання. Особливості та види наукового знання. Функції наукового знання. Особливості співвідношення природничо-наукового і гуманітарного знання. Наукове та поза наукове знання.

Діалектика розвитку наукового знання. Глобальний еволюціонізм як основа сучасної наукової картини світу. Наукова картина світу як форма систематизації та узагальнення наукових знань. Різновиди наукової картини світу за рівнем узагальнення: загальнонаукова, галузі наук, окремого комплексу наук.

Моделі розвитку наукового знання. Розвиток науки як єдність процесів диференціації й інтеграції наукового знання. Особливості інтеграції сучасної науки. Вплив філософського знання на зростання ролі інтегративності. Зростання ролі науки у процесах соціальної інтеграції. Інтеграція науково-освітнього потенціалу суспільства та наукове знання. Взаємодія філософського та нефілософського (спеціального) знання у сучасній науці.

Філософські аспекти інформатизації суспільства. Вплив інформатизації на соціально-економічний та соціокультурний прогрес. Інформаційний простір та інформаційна культура. Роль інформатизації в досягненні сталого розвитку суспільства. Автоматизація інтелектуальної діяльності людини: філософський аспект.

Філософські проблеми сучасної технонауки та конвергентних технологій. Особливості феномену технонауки. Нанонаука і нанотехнології. «Технократична концепція» та її критика. Конвергентні технології: суть, структура, трансформації.

Образ науки майбутнього.

Тема 11. Творчість у пізнанні та діяльності вченого

Технології наукової творчості: філософсько-методологічні аспекти. Феномен творчості в природничих та гуманітарних науках. Філософсько-методологічні засади моделювання та наукової репрезентації.

Особистість вченого та навички наукової творчості. Творчість в гуманітарних науках. Логіка, евристика процесу наукового дослідження. Філософія як технологія творчості. Евристичні методи та моделі пошуку рішення наукових завдань.

Філософські засади інноваційного розвитку. Знання як джерело інновацій.

5.2 ТЕОРЕТИЧНИЙ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ (КУРС ЛЕКЦІЙ)

Денна форма навчання

№ з/п	Змістовний модуль, теми лекцій і орієнтирний перелік питань
1	Тема 1. Наука як соціальне явище 1.1 Філософський аналіз поняття «наука» 1.2 Особливості сучасної науки 1.3 Наука і глобальні проблеми
2	Тема 2. Генезис науки та основні стадії її історичної еволюції 2.1 Виникнення та історичний розвиток науки 2.2 Специфіка постнекласичної науки. 2.3 Наукові революції як «точки біфуркації» в розвитку знання
3	Тема 3. Філософія науки як спеціальна філософська дисципліна 3.1 Предмет філософії науки, етапи її розвитку 3.2 Позитивізм як основна течія філософії науки. Еволюція позитивізму 3.3 Основні принципи і проблематика постпозитивізму

№ з/п	Змістовний модуль, теми лекцій і орієнтирний перелік питань
4	Тема 4. Епістемологія, її сутність і проблемне поле 4.1 Предмет, сутність та функції епістемології як філософської дисципліни 4.2 Класична епістемологія 4.3 Некласична епістемологія
5	Тема 5. Етика в науковій діяльності 5.1 Етика як наука про мораль. Різновиди етики 5.2 Етичні проблеми сучасної науки 5.3 Етичний кодекс ученого України
6	Тема 6. Наукове пізнання: зміст, особливості та методологічні засади 6.1 Пізнання як відображення об'єктивної реальності 6.2 Методологія як система принципів і способів організації теоретичної та практичної діяльності. 6.3 Об'єкт і предмет наукового дослідження
7	Тема 7. Філософська методологія та методи наукового пізнання 7.1 Філософська методологія: класичні та неklasичні концепції 7.2 Поняття емпіричного і теоретичного рівнів пізнання 7.3 Форми наукового пізнання.
8	Тема 8. Наука як тип раціональності. Сучасні проблеми раціональності в філософії науки 8.1 Проблема наукової раціональності в філософії науки 8.2 Ірраціональне та інтуїтивне в пізнанні. 8.3 Наука як особливий тип раціональності
9	Тема 9. Істина в науковому пізнанні та її критерії 9.1 Філософське розуміння істини 9.2 Істина як фундаментальна характеристика людського буття 9.3 Проблема сутності істини та її критеріїв
10	Тема 10. Сучасне бачення наукою та філософією змісту, структури та функцій знання 10.1 Специфіка поняття «знання» 10.2 Наукова картина світу як форма узагальнення наукових знань 10.3 Філософські аспекти інформатизації суспільства
11	Тема 11. Творчість у пізнанні та діяльності вченого. 11.1 Філософсько-методологічні аспекти наукової творчості 11.2 Специфіка творчості, її форми і характерні риси 11.3 Філософські засади інноваційного розвитку

Заочна форма навчання

№ з/п	Змістовний модуль, теми лекцій і орієнтирний перелік питань
1	Тема 1. Наука як соціальне явище 1.1 Філософський аналіз поняття «наука» 1.2 Особливості сучасної науки 1.3 Наука і глобальні проблеми
2	Тема 3. Філософія науки як спеціальна філософська дисципліна 3.1 Предмет філософії науки, етапи її розвитку 3.2 Позитивізм як основна течія філософії науки. Еволюція позитивізму 3.3 Основні принципи і проблематика постпозитивізму

№ з/п	Змістовний модуль, теми лекцій і орієнтирний перелік питань
3	Тема 6. Наукове пізнання: зміст, особливості та методологічні засади 6.1 Пізнання як відображення об'єктивної реальності 6.2 Методологія як система принципів і способів організації теоретичної та практичної діяльності. 6.3 Об'єкт і предмет наукового дослідження
4	Тема 7. Філософська методологія та методи наукового пізнання 7.1 Філософська методологія: класичні та некласичні концепції 7.2 Поняття емпіричного і теоретичного рівнів пізнання 7.3 Форми наукового пізнання.
5	Тема 10. Сучасне бачення наукою та філософією змісту, структури та функцій знання 10.1 Специфіка поняття «знання» 10.2 Наукова картина світу як форма узагальнення наукових знань 10.3 Філософські аспекти інформатизації суспільства

5.2. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Наука як соціальне явище	2	-
2	Генезис науки та основні стадії її історичної еволюції	4	-
3	Філософія науки як спеціальна філософська дисципліна	2	1
4	Епістемологія, її сутність і проблемне поле	2	1
5	Етика в науковій діяльності	2	-
6	Наукове пізнання: зміст, особливості та методологічні засади	4	-
7	Філософська методологія та методи наукового пізнання	4	-
8	Наука як тип раціональності. Сучасні проблеми раціональності в філософії науки	4	2
9	Істина в науковому пізнанні та її критерії	2	2
10	Сучасне бачення наукою та філософією змісту, структури та функцій знання	2	-
11	Творчість у пізнанні та діяльності вченого. Наукове знання	2	-
	Разом	30	6

5.3. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Питання (тема)	Кількість годин
1	Тема 1. Наука як соціальне явище 1. Філософія науки: предмет та функції. 2. Специфіка та особливість філософського знання. 3. Філософія як наука. 4. Філософія і наука. 5. Філософія науки як окрема галузь знань. 6. Виникнення, предмет та функції філософії науки	6/8
2	Тема 2. Генезис науки та основні стадії її історичної еволюції 1. Парадигма давньосхідної культури. 2. Античний етап розвитку науки. 3. Особливості розвитку середньовічної науки.	6/12

	<p>4.Формування класичної науки у новоєвропейській культурі. 5.Суть наукової революції XVI – XVII ст. 6.Постнеокласична парадигма науки. Поява Великої науки у 20 ст. 7.Зміни у системі наукової комунікації. 8.Наука в контексті сучасної цивілізації. Сцієнтизм та антисцієнтизм. 9.Наукові революції, їх структура та різновиди. 10.Комп’ютеризація науки, її проблеми та наслідки.</p>	
3	<p>Тема 3. Філософія науки як спеціальна філософська дисципліна. 1.Еволюція позитивізму. 2.Класична наука XVIII-XIX століть. Роль Просвітництва в розвитку науки. 3.Позитивістська традиція в філософії науки: класичний позитивізм і емпіріокритицизм. 4.Проблемне поле та принципові положення логічного позитивізму та постпозитивізму. 5.Критичний раціоналізм Карла Поппера. 6.Наукові, методологічні та філософські витоки постпозитивізму. Основні принципи і проблематика постпозитивізму. Мислителі постпозитивного напрямку: Томас Кун, Імре Лакатос, Джеральд Холтон, Пол Фейєрабенд. 7.Проблема включення нових теоретичних уявлень в культуру. 8.Основні концепції сучасної філософії науки.</p>	4/8
4	<p>Тема 4. Епістемологія, її сутність і проблемне поле 1.Взаємозв’язок філософського і конкретнонаукового дослідження процесу пізнання. 2.Співвідношення епістемології та інших розділів філософського знання. Єдність та відмінність понять «гносеологія», «теорія пізнання», «епістемологія». 3.Відношення пізнання до об’єктивної реальності, 4.Структура наукового дослідження. Засоби і методи дослідження. 5.Проблема існування загальних структур свідомості і пізнання. 6.Концепція епістемологічного еволюціонізму К.Поппера. 7.Критичний аналіз епістемологічних концепцій, які заперечують здатність людини пізнати істину. 8.Особливості розвитку епістемології в сучасних умовах.</p>	4/8
5	<p>Етика в науковій діяльності 1. Ціннісна та етична система суспільства. Моральний вибір і моральна відповідальність. 2. Аксіологія науки. Вплив постмодерністської науки на зміну світоглядних орієнтацій 3. Етичні проблеми сучасної науки 4. Професійна і соціальна відповідальність ученого. 5.Свобода вибору та свобода наукового пошуку. Складні моральні рішення у науковій діяльності. 6.Моральні та правові регулятори розвитку науки. 7.Морально-етичні проблеми авторства та співавторства.</p>	8/10
6	<p>Наукове пізнання: зміст, особливості та методологічні засади 1.Сутність відображення і генеза його форм.</p>	6/10

	<p>2. Структура пізнавального процесу.</p> <p>3. Фундаментальні і прикладні дослідження.</p> <p>4. Особливості природничо-наукового і гуманітарного пізнання, тенденції їх інтеграції.</p> <p>5. Об'єкт і предмет наукового дослідження. Загальнологічні процедури наукового знання.</p> <p>6. Принцип єдності історичного і логічного. Сходження від абстрактного до конкретного у науковому пізнанні.</p> <p>7. Основні поняття логіки наукового дослідження. Загальнонаукові принципи пізнання.</p> <p>8. Поняття об'єкта і суб'єкта пізнання, їх практична і теоретична опосередкованість.</p> <p>9. Предметно-практичні, соціо-культурні і логіко-гносеологічні засади процесу пізнання.</p> <p>10. Пізнавальний інтерес і пізнавальна мотивація.</p>	
7	<p>Філософська методологія та методи наукового пізнання</p> <p>1. Пізнавальне значення процедур абстрагування, узагальнення, аналізу, синтезу, індукції, дедукції.</p> <p>2. Проблема, ідея та гіпотеза, закон, концепція, теорія як форми наукового пізнання.</p> <p>3. Поняття наукового факту у природничих і гуманітарних науках. 4. Співвідношення факту і теорії у природознавстві.</p> <p>5. Сутність гіпотетико-дедуктивного методу пізнання.</p> <p>6. Закон і теорія. Структура і функції теорії.</p> <p>7. Визначення та їх роль у формуванні наукової термінології. Основні правила визначення.</p> <p>8. Теоретизація сучасної науки.</p> <p>9. Проблема матеріалізації теоретичного знання.</p>	6/10
8	<p>Тема 8. Наука як тип раціональності. Сучасні проблеми раціональності в філософії науки</p> <p>1. Раціональне пізнання і його форми (поняття, судження, умовивід). 2. Єдність та відмінність чуттєвого і раціонального.</p> <p>3. Рефлексія і раціональність.</p> <p>4. Раціональне і його типи. Розсудкова та розумова раціональність.</p> <p>5. Інтуїція і логіка. Чуттєва і раціональна інтуїція.</p> <p>6. Позараціональний досвід пізнання: інтуїтивне, містичне, релігійне, екзистенційне знання.</p> <p>7. Архетипи, їх природа і роль у процесі пізнання.</p> <p>8. Науковий і позанауковий ірраціоналізм.</p> <p>9. Філософський ірраціоналізм.</p>	6/10
9	<p>Істина в науковому пізнанні та її критерії</p> <p>1. Істина як процес відображення об'єкта у формах діяльності суб'єкта. 2. Залежність істини від способів її отримання.</p> <p>3. Об'єктивність істини та діалектика відносної та абсолютної істини. 4. Конкретність істини.</p> <p>5. Істина і заблудження. Істина наукова і позанаукова.</p> <p>6. Істина як фундаментальна характеристика людського буття: світоглядні, логічні, гносеологічні, ціннісні, праксеологічні аспекти істини.</p> <p>7. Проблема істини в соціогуманітарному пізнанні.</p> <p>8. Пліуралізація істини в сучасних умовах.</p>	6/10

	9.Суспільно-історична практика як визначальний критерій істинності знання.	
10	<p>Сучасне бачення наукою та філософією змісту, структури та функцій знання</p> <p>1.Особливості та види наукового знання. Функції наукового знання. 2.Особливості співвідношення природничо-наукового і гуманітарного знання. Наукове та поза наукове знання. 3.Діалектика розвитку наукового знання. 3.Глобальний еволюціонізм як основа сучасної наукової картини світу. 4.Наукова картина світу як форма систематизації та узагальнення наукових знань. 5.Різновиди наукової картини світу за рівнем узагальнення: загальнонаукова, галузі наук, окремого комплексу наук. 6. Розвиток науки як єдність процесів диференціації й інтеграції наукового знання. 7.Особливості інтеграції сучасної науки. 8. Інформаційний простір та інформаційна культура. 9.Роль інформатизації в досягненні сталого розвитку суспільства. 10.Автоматизація інтелектуальної діяльності людини: філософський аспект.</p>	4/10
11	<p>Тема 11. Творчість у пізнанні та діяльності вченого</p> <p>1.Феномен творчості в природничих та гуманітарних науках. 2.Філософсько-методологічні засади моделювання та наукової репрезентації. 3.Особистість вченого та навички наукової творчості. 4.Творчість в гуманітарних науках. Логіка, евристика процесу наукового дослідження. 7.Філософія як технологія творчості. 8.Евристичні методи та моделі пошуку рішення наукових завдань. 9.Філософські засади інноваційного розвитку. 10.Знання як джерело інновацій.</p>	6/10
	Разом	60/104

5.4. Індивідуальні завдання

У процесі засвоєння знань з дисципліни «Філософія науки» аспірант повинен уміти готувати реферати і складати есе. Участь у названих формах самостійної роботи закладає у аспірантів первинні навички самостійної дослідницької діяльності, набуття навичок пошуку, опрацювання відповідних джерел інформації.

Реферат – це скорочений виклад змісту первинного документа або його частини, з основними фактичними даними й висновками. Він починається з викладу сутності роботи і складається за таким планом: тема, предмет, (об'єкт). характер і мета роботи. В рефераті слід показати ті особливості теми, які необхідні для розкриття мети і змісту роботи, методи проведення роботи. Виклад матеріалу в рефераті має бути коротким і точним. Середній обсяг реферату становить приблизно 15-20 друкованих аркушів формату А4. Виконана реферативна робота повинна продемонструвати наявність навичок у здобувача щодо самостійного пошуку та опрацювання джерельної бази з

обраної теми. З цією метою здобувач має знайти, ознайомитись і використати декілька наукових, навчальних і науково- методичних публікацій. В яких висвітлюються ті чи інші аспекти обраної теми. До таких джерел належать, по-перше, наукові публікації, по-друге, навчальна література, по-третє, методично-довідкова література з філософії. У вступі автор аргументує вибір теми, вказує на її важливість, актуальність теми. Основна частина реферативної роботи складається з відповідних розділів. Назва будь-якого розділу основної частини не повинна повторювати назву теми роботи. Висновки робляться щодо кожного з розділів основної частини, а також узагальнення і можливі шляхи розв'язання проблем, розглянутих в основній частині дослідження. Список використаних джерел включає бібліографічний опис усіх опрацьованих і використаних автором у цій роботі джерел інформації.

Орієнтовний перелік тем індивідуальних завдань для самостійної роботи:

1. Феномен нелінійної науки.
2. Філософські образи науки та її методів.
3. Постнекласична наука як прояв постмодерну.
4. Проблема динаміки наукового пізнання.
5. Проблеми незворотності часу в класичній, некласичній та сучасній фізиці.
6. Модернізація креаціонізму та еволюціонізму: сучасні тенденції.
7. Соціальна організація в контексті синергетики.
8. Складність, темпоральність, цілісність – риси нового світобачення (за І. Пригожиним)
9. Когнітивно-комунікативні стратегії сучасного наукового пізнання.
10. Основні досягнення некласичного природознавства.
11. Проблема демаркації науки та не-науки.
12. Філософський смисл уявлень про віртуальну реальність та віртуальні світи.
13. Основні напрямки розвитку європейської філософії др. п. ХІХ ст.
14. Філософське розуміння простору і часу.
15. Парадокси в науковому пізнанні.
16. Наукова картина світу та наукова парадигма.
17. Суперечливість науково-технічного прогресу і його філософські інтерпретації.
18. Проблема росту наукового знання як одна із центральних проблем філософії науки.
19. Характерні риси некласичної парадигми в епістемології.
20. Цінеісні аспекти сучасної техніки.
21. Історизація філософії науки в межах постпозитивізму (К. Поппер, І. Лакатос, Т. Кун, П. Фейєрабенд, С. Толмін).
22. Філософські погляди А.Ейнштейна.
23. Філософські погляди В.Гейзенберга.
24. Вплив сучасної біології на формування нового етосу науки.

25. Проблема походження і сутності життя як центральна світоглядна проблема біології.
26. Філософські аспекти генної інженерії.
27. Варіанти методологічних моделей в біологічному пізнанні.
28. Філософські аспекти біоетики.
29. Характеристика техніки в філософській концепції К.Ясперса.
30. Межі зростання людської експансії на природу в концепції А. Печчеї.
31. Сутність концепції колективного несвідомого К.Юнга.
32. Нігілізм Ф.Ніцше.
33. Концепція «мовних ігор» у філософії Л.Вітгенштейна.
34. «Комп'ютерна метафора» і філософські засади теорії штучного інтелекту.
35. Науковий пошук і відкриття у сучасних хімічних дослідженнях.
36. Філософське розуміння сутності економічних законів.
37. Інновації управлінської діяльності.
38. Специфіка сучасного існування техніки за Е.Жаком.
39. Людина і наука в інформаційному суспільстві (Д.Белл, Е.Тоффлер).
40. Концепція «технотронного суспільства» З. Березинського.
41. Елітарність як концепт філософії освіти.
42. Екологічна парадигма у формуванні світоглядно-моральних цінностей особи.
43. Есхатологічна лінійна концепція філософія історії.
44. Трансгуманізм та його стратегія перетворення людини.
45. Генна інженерія та її роль в майбутньому перетворенні людини.
46. Глобальні техногенні катастрофи та майбутнє соціовсесвіту.
47. Генетична інформація як стратегічний ресурс постіндустріального суспільства.
48. Принцип додатковості Н.Бора та наукова раціональність.
49. Етика технологічної цивілізації (Г.Йонас).
50. Синергетика як теорія самоорганізації в системах різної природи.

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Сучасні вимоги до підготовки здобувачів вищої освіти передбачають здобуття основних практичних вмінь та навичок. Навчання гармонійно поєднує теоретичну й практичну складові (лекційні й семінарські заняття). Передбачено, що всі форми організації навчання є практико зорієнтованими, оскільки повноцінно реалізують мету студентоцентрованого навчання – активізувати пізнавально-творчу діяльність здобувачів, організувати суб'єктно-суб'єкту взаємодію. Тому під час їх проведення використовуються елементи і прийоми: критичного мислення, рефлексії, дискусії, мозкового штурму тощо. Передбачається участь здобувачів у теоретичних конференціях, виступах з доповідями. В процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються:

Теоретико-інформаційні методи навчання:

усне логічне цілісне викладення навчального матеріалу (лекція);

діалогічно побудоване усне викладення (бесіда);
пояснення, демонстрація.

Практико-операційні методи навчання (практичні роботи):
вправи; рішення завдань.

Пошуково-творчі методи навчання (семінарські заняття):
аналіз конкретних ситуацій (проблемних, звичайних, нетипових);
групове обговорення питання;
дискусії.

Методи самостійної роботи здобувачів:
читання (робота з підручником й іншими учбово-методичними посібниками);
рішення завдань і проблемних ситуацій;
творчі завдання.

Для активізації процесу навчання аспірантів у ході вивчення дисципліни застосовуються такі навчальні технології та засоби:

на лекціях чітко та зрозуміло структурується матеріал;
зосереджується увага студентів на проблемних питаннях;
наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань;

звертаються до зарубіжного досвіду вирішення окремих проблем;
заохочуються здобувачі до критичного сприймання нового матеріалу замість пасивного конспектування;

використовуються наочні матеріали, схеми, таблиці, моделі, графіки;
використовуються технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, слайди тощо;

на семінарських заняттях обговорюються основні проблеми теми;
проводяться дискусії, спрямовані на поглиблення, розширення, деталізацію і закріплення теоретичного матеріалу, які сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів, формуванню самостійності суджень, умінню відстоювати власні думки, аргументувати їх на основі наукових фактів та сприяють оволодінню фундаментальними знаннями, допомагають розвивати логічне мислення, формувати переконання, оволодівати культурою толерантності.

7. МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань здобувачів з дисципліни «Філософія науки» здійснюється у формі поточного, модульного (рубіжного) та підсумкового контролів.

Оцінювання рівня знань, отриманих здобувачами в процесі вивчення дисципліни здійснюється за допомогою різних засобів контролю, зокрема, через усне опитування, тестовий поточний контроль, виконання модульних контрольних робіт. Якість засвоєння змісту навчальної дисципліни (незалежно від форми контролю) оцінюється за 100-бальною шкалою з наступним переведенням у національну шкалу («відмінно», «добре»,

«задовільно», «незадовільно» чи вербальну – «зараховано», «незараховано») та шкалу ЄКТС згідно з таблицею 1.

Таблиця 1

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
75-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критерії оцінювання наведена в таблиці 2.

Контрольні заходи, а саме поточний та модульний (рубіжний) контролі проводяться згідно з графіком освітнього процесу в терміни, встановлені робочим навчальним планом, та в обсязі, визначеному робочою навчальною програмою дисципліни.

На початку вивчення відповідної дисципліни здобувачам вищої освіти доводиться форма підсумкового контролю, зміст робочої навчальної програми (кількість модулів, форми проведення контролів та критерії їх оцінювання).

Поточний та модульний контролі знань, умінь та практичних навичок здобувачів вищої освіти проводяться після вивчення логічно завершеної частини навчального матеріалу з метою стимулювання здобувачів вищої освіти до постійної самостійної навчальної роботи. Виконання усіх видів робіт, передбачених навчальною програмою (звіти з лабораторних робіт, реферати тощо) є основою для проведення модульних контрольних робіт і враховуються викладачем при визначенні підсумкової оцінки за модуль.

Модульний контроль успішності здобувачів вищої освіти здійснюється для перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу в кінці кожного навчального модуля (змістовного). Основні завдання модульного контролю полягають у підвищенні мотивації здобувачів вищої освіти до опанування навчального матеріалу, активізації спільної систематичної роботи викладачів і здобувачів вищої освіти упродовж семестру, а також в удосконаленні рівня організації освітнього процесу.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критерії оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
1	2	3	4	5	6	7
90 - 100	A	відмінно	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82 - 89	B	дуже добре	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74 - 81	C	добре	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64 - 73	D	задовільно	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	

60 - 63	Е	достатньо	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

Модуль (блок) - запланована сукупність тем, що реалізується відповідними формами навчального процесу та підлягає модульному контролю. Кількість модулів з дисципліни «Філософія науки» становить два.

Модульний контроль може проводитися у формі тестування (письмового чи електронного), письмової контрольної роботи, виконання розрахункового або розрахунково-графічного завдання, або комбіновано.

До модульного контролю допускаються здобувачі вищої освіти, які виконали навчальний план, тобто передбачені в конкретному змістовому модулі всі види навчальної роботи.

Бал за модуль розраховується з урахуванням балів за поточний контроль і модульну контрольну роботу (50% на 50%). При визначенні модульної оцінки враховуються результати поточного контролю (з лекційних, практичних, лабораторних, семінарських занять), а також результати захисту індивідуальних завдань та звітів, передбачених робочою навчальною програмою з конкретної дисципліни. Передача модулів з метою підвищення позитивної оцінки дозволяється 1 раз.

Здобувач вищої освіти, який не брав участь у виконанні всіх видів робіт передбачених робочою навчальною програмою (звіти, реферати тощо) або не склав модульний контроль, має право на його відпрацювання, відповідно до графіку відпрацювань.

Підсумковий семестровий контроль - це підсумкове оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти за семестр, що здійснюється у формі заліку (диференційованого заліку) або іспиту з конкретної навчальної дисципліни в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою навчальної дисципліни, і в терміни, встановлені робочим навчальним планом. З дисципліни «Філософія науки» передбачено підсумковий контроль у вигляді іспиту – в 2-му семестрі.

З'явившись на підсумковий контроль (іспит чи залік), здобувач вищої освіти зобов'язаний мати при собі залікову книжку та надати її викладачеві. Без залікової книжки здобувач вищої освіти до такого контролю (іспит чи залік) не допускається.

Семестровий залік (далі - залік) - це форма підсумкового контролю, при якому засвоєння студентом навчального матеріалу з дисципліни, оцінюється на підставі результатів модульного контролю.

Перелік навчальних дисциплін, з яких проводиться диференційований залік (залік з виставленням оцінки за чотирибальною національною шкалою «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») визначається робочим навчальним планом.

У визначений термін (не пізніше останнього дня теоретичного навчання) викладач повинен оголосити підсумкову оцінку за дисципліну здобувачам (у формі особистого повідомлення на заняттях, розміщенням у системі moodle або за допомогою інших засобів комунікації під час дистанційного навчання).

Складання заліків завершується до початку екзаменаційної сесії, які виставляються на підставі результатів навчання впродовж семестру. Додаткових контрольних заходів щодо прийому заліку - не допускається.

Результати заліку оцінюються за 100-бальною шкалою, яка відповідає національній шкалі - «зараховано», «не зараховано» та шкалі ЄКТС.

Семестровий іспит (далі - іспит) - це форма підсумкового контролю засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни за семестр.

Бал за дисципліну (підсумковий бал за іспит), з якої передбачено іспит виставляється на підставі результатів навчання впродовж семестру і розраховується як сума балів отриманих здобувачем вищої освіти за змістовні модулі, відвідування на заняттях та за додаткові види робіт з вивчення дисципліни.

Максимально можлива оцінка за знання програмного матеріалу дисципліни становить 100 балів:

- модульний контроль – до 80 балів,
- бал за відвідування занять – до 10 балів,
- бал за додаткові види робіт з вивчення дисципліни до 10 балів.

Якщо оцінка, яка була отримана за результатами підсумкового контролю впродовж семестру більша за 60 балів, здобувач вищої освіти має право на автоматичне зарахування відповідних балів за дисципліну.

Викладач повинен оголосити підсумкову оцінку за дисципліну здобувачам (у формі особистого повідомлення на заняттях, розміщенням у системі moodle або за допомогою інших засобів комунікації під час дистанційного навчання) не пізніше останнього дня теоретичного навчання.

Здобувач вищої освіти має право підвищити оцінку з навчальної дисципліни, яка ним була отримана за результатами підсумкового контролю впродовж семестру. В цьому випадку здобувач вищої освіти складає іспит. Оцінка отримана на іспиті є остаточною.

Форма проведення іспитів визначається у вигляді: комп'ютерного тестування; письмово; комбіновано (усно-письмово; комп'ютерне тестування та виконання розрахункових завдань, тощо).

На підсумковий семестровий контроль виносяться питання, завдання (ситуаційні завдання), що передбачають перевірку розуміння здобувачами вищої освіти програмного матеріалу дисципліни в цілому та рівня сформованості відповідних компетентностей після опанування курсу.

На іспиті оцінюванню підлягають:

- володіння ключовими теоретичними знаннями про об'єкт дисципліни;
- здатність творчо мислити та синтезувати знання;
- уміння використовувати знання для розв'язання практичних завдань;
- точність виконання розрахунків тощо.

Іспит зараховується, якщо здобувач вищої освіти отримав за підсумковий бал за іспит не менше 60-ти балів із 100 можливих.

Якщо здобувач вищої освіти отримав за результатами підсумкового контролю впродовж семестру менше 60-ти балів зі 100 можливих, відповідно, не допускається до складання іспиту та отримує незадовільну оцінку з дисципліни.

У разі отримання незадовільної оцінки, за результатами поточного контролю, здобувач має право на перескладання іспиту (заліку) з дисципліни після відпрацювання всіх видів робіт, передбачених навчальною програмою (звіти з лабораторних робіт, реферати тощо), а також отримання підсумкової оцінки за модулі не менше 60 балів. Відпрацювання проводяться відповідно до затвердженого графіка.

Перескладання іспиту (заліку) допускається не більше двох разів.

Повторне перескладання іспиту (заліку) здійснюється спеціально створеною комісією. Оцінка, виставлена комісією, є остаточною.

Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на іспит без поважної причини, то вважається, що він використав першу спробу скласти іспит і має заборгованість з цієї дисципліни.

Графік ліквідації академічної заборгованості складається затверджується керівництвом інституту.

Здобувачі вищої освіти, які отримали оцінку F за шкалою ЄКТС, проходять обов'язкове повторне вивчення дисципліни.

За наявності поважних причин (хвороба, сімейні обставини та ін.), що документально підтверджені, окремим здобувачам вищої освіти може встановлюватись індивідуальний графік складання іспитів (заліків) тривалістю не більше місяця з початку наступного навчального семестру. Якщо цей термін є недостатнім для виконання індивідуального графіку, розглядається питання про надання студентові академічної відпустки або повторного курсу навчання.

Здобувач вищої освіти, який захворів під час сесії, зобов'язаний повідомити про свою хворобу не пізніше наступного дня після іспиту та в тижневий термін після одужання подати довідку медичного закладу.

У випадках конфліктної ситуації за мотивованою заявою здобувача вищої освіти чи викладача, створюється комісія для приймання іспиту (заліку).

Перескладання екзаменаційної оцінки з метою її підвищення, на підставі мотивованої заяви аспіранта, допускається не більше, ніж з трьох дисциплін за весь період навчання.

Якщо здобувач вищої освіти не був присутній на заняттях більше 50% та хоче відпрацювати пропущені заняття, то він повинен звернутися з відповідною заявою. Після того, як заступник директора з наукової роботи підпише заяву, здобувач вищої освіти має право відпрацювати заняття з відповідної дисципліни.

8. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Філософія науки. Навчально-методичний посібник: за ред. проф. Сидоренка О.П. Одеса: «Digital Print», 2019. 96 с.

2. Філософія науки. Методичні вказівки до проведення практичних занять з дисципліни для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ступеня доктора філософії (PhD) спеціальностей 073 «Менеджмент», 201 «Агрономія», 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва», 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза». Розробила: кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, історії і політології Чебан О.М. Одеса: ОДАУ, 2021.

3. Мультимедійні презентації з курсу.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Аристотель. Метафізика. Філософія науки. Хрестоматійні матеріали / за ред. Сторожук С.В. та інш., Івано-Франківськ, 2018. С. 26-30.

2. Арістотель. Нікомахова етика. К.: Аквілон-плюс, 2002. 480 с.

3. Бергсон А. Творческая еволюция. Філософія науки. Хрестоматійні матеріали / за ред. Сторожук С.В. та інш., Івано-Франківськ, 2018. С.133-175.

4. Бердяєв М. О. Філософія свободи //Бердяєв Н. А. Философия свободы. Смысл творчества. М., 1989.522 с.

5. Бекон Ф. Новий Органон. Соч. в 2-х т. Т. 2. М., 1972. 365с.

6. Вебер М. Протестанська етика і дух капіталізму. Избр. произведения. М., 1990. 216 с.

7. Вернадський В. Про науковий світогляд. Філософія науки. Хрестоматійні матеріали. / за ред. Сторожук С.В. та ін., Івано-Франківськ, 2018 С.279-290.

8. Возняк Т. Що є істина? Філософія науки. Хрестоматійні матеріали. Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 197-202.

9. Гегель Г.Ф. Енциклопедія філософських наук.//Гегель. Энциклопедия философских наук. Т. 1. Наука логики. М., 1974. 452 с.

10. Гуссерль Е. Формальна і трансцендентальна логіка. //Читанка з історії філософії. В 6-ти книгах. Книга VI. Зарубіжна філософія ХХ ст. Київ, 1993.

11. Декарт Р. Начала філософії //Антология мировой философии. В 4-х т. Т. 3. М., 1970.760 с.

12. Дильтей В. Типи світогляду і уявлення їх у метафізичних системах. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення. К.: Знання, 2009. С. 150-162.

13. Драгоманов М. Чудацькі думки про українську національну справу. Вибране. К., 1991. 137 с.

14. Камю А. Бунтівна людина. Вибрані твори. Х.: Фоліо, 1997. Т. 3. Есе. С. 181-438.

15. Камю А. Міф про Сізіфа. Есе про абсурд. Читанка з історії філософії / За ред. Г. Волинки. К.: Довіра, 1993. Кн. 6. Зарубіжна філософія ХХ ст. С. 139-144.
16. Кант І. К вечному миру. Філософія науки.. Хрестоматійні матеріали / за ред. Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 310-330.
17. Кант І. Пролегомены ко всякой будущей метафизике, могущей появиться как наука. Антология мировой философии. М.: Мысль, 1971. Т. 3. 760 с.
18. Кант І. Критика практичного розуму. К.: Юніверс, 2004. 240 с.
19. Кониський Г. Загальна філософія поділена на чотири відділи. Відділ "Моральна філософія або етика" // Твори в 2-х т. Т. 1. К., 1990.
20. Кузанський М. Про вчене незнання // Соч. в 2-х т. Т. 1. М., 1979. 289 с.
21. Кун Т. Структура наукових революцій. М., 1977. 320 с.
22. Лейбніц Г.-В. Монадологія. // Соч. в 6-ти тт. Т. 1. М., 1983. 200 с.
23. Ніцше Ф. Так говорив Заратустра. Москва, 1991. 331 с.
24. Ортега-і-Гассет Х. Нові симптоми. // Читанка в історії філософії. Книга VI. Зарубіжна філософія ХХ століття. Київ, 1993.
25. Платон. Банкет. Тімей. // Читанка з історії філософії. Книга I. Філософія Стародавнього світу. Київ, 1992. 576 с.
26. Поппер К. Логика и рост научного познания. Київ, 1983. 256 с.
27. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм- це гуманізм. // Читанка з історії філософії. Книга VI. Зарубіжна філософія ХХ століття. Київ, 1993.

Допоміжна

1. Добронравова І.С. Практична філософія науки. Збірка наукових праць. Суми: Університетська книга. 2018. 255 с.
2. Єріна А. М. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. / А. М. Єріна, В. Б. Захожай, Д. Л. Єрін К. : Центр навч. літ., 2014. 212 с
3. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології. Навчальний посібник зі словником. К.: КНТ, 2016. 396 с.
4. Копнін П. Гносеологічні та логічні основи науки // Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. Л.В. Губерського. К.: Знання, 2012. С. 334 – 343.
5. Пілюшенко В. Л. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення : навчальний посібник. Київ, Лібра, 2004. 344 с.
6. Ратніков В. С. Основи філософії науки і філософії техніки. Вінниця : ВНТУ, 2012. 230 с.
7. Філософія науки: навч. посібник. Вид 2-ге, перероб і доп. Івано-Франківськ. 2018. 495с
8. Філософія науки : підручник/ за ред. І. С. Добронравової. Київ: Київський університет, 2018. 255 с.

9. Філософія науки: навчальний посібник / за ред. С.В. Сторожук. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2019. 420с.

10. Філософія сучасної науки і техніки : підручник / Вид. 3-тє, випр. та допов. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 364 с

11. Філософія: Навчальний посібник / І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко, І.В. Бойченко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. Київ, Вікар, 2006. 624 с.

12. Філософський енциклопедичний словник / ред. кол.: В.І Шинкарук та ін. К.: Абрис, 2002. 742 с.

13. Філософія і методологія сучасної науки. Підручник / В.І. Штанько. Харків, 2017. 177с

14. Шинкарук В. Діалектика: традиційний і нові підходи. Філософія науки: навч. посіб. Вид 2-ге. перероб. і доп. Івано-Франківськ, 2018. С.239-246.

Інтернет - джерела

1. Томпсон М. Філософія науки / пер. с англ. М. : Фаир-Пресс, 2003. 304с. URL: http://yanko.lib.ru/books/natural/tompson-philos_naukil.pdf

2. Загальна бібліотека по філософії. URL: [http:// w.w.w.ihtik.lib.ru](http://w.w.w.ihtik.lib.ru) (дата звернення 17.05.2021)

3. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

4. Національна парламентська бібліотека України. URL: <http://nplu.org/>

5. Бібліотека Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди. URL: <http://w.w.w.filosof.com/ua/>

6. Бібліотека ім. Максимовича, Київського національного університету. URL: <http://libgw.univ.kiev.ua/>

7. Українська електронна бібліотека. URL: <http://w.w.w.biblioteka.org.ua>

8. Одеська національна наукова бібліотека ім. М. Горького. URL: <http://www.odnb.odessa.ua/>

9. Бібліотека Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова. URL: <http://lib.onu.edu.ua/>